СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК LVII. Ч. 216. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 17-го ВЕРЕСНЯ 1949. — No. 216. JERSEY CITY and NEW YORK, SATURDAY, SEPTEMBER 17, 1949. VOL. LVII.

ТРИ ЦЕНТИ в Злуч. Держ. Америки ПЯТЬ ЦЕНТІВ Закордоном — Тел. „Свобода": BErgen {4-0807 4-0237 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 — THREE CENTS in the U. S. of America FIVE CENTS Elsewhere

ДЖАНСОН НАЗИВАЄ РОСІЮ ЄДИНИМ ВОРОГОМ АМЕРИКИ

Лон Анджеліс, 15 вересня. — Секретар Оборони Луїс Джансон на зібранні товариства театральних власників згадав про Росію, як „можливо єдиного ворога, якого ми маємо в світі" і візвав конґрес до ухвалення $138,000,000 потрібних на побудову військових домів на Аласці. Він описав мешкальну справу на Аласці як критичну, а серед того сказав дослівно: „Аляска служить нам базою для відпорних атак на можливого ворога і для охорони Канади й Злучених Держав". Він виявив, що таку заяву він оприлюднив на підставі телеграм, які він щойно отримав від голов спільного генерального штабу, що саме обїздять Аласку для провірки оборонних установ. Він назвав ці зазиви „найвильнішими телеграмами і найсильнішим зазивом, який я загалом колинебудь дістав від спільного генерального штабу в справі необхідного продовжування праці". — Підчас пресової конференції секретар Джансон сказав, що розміри наших сил на Аласці є „найвищою нашою тайною, яку росіяни бажали б знати", одначе недостачі в приміщенні вояків є притокою до зменшування кількости рекрутів. Проволока до січня була б коштовна як у часі так і в грошах". Коли Джансона запитали про комуністів в Аласці, він відповів, що там є їх тільки кілька, „одначе ми знаємо, хто вони є і де вони є".

ЯВНІ Й ТАЙНІ ДІЯННЯ КОМУНІСТІВ.

У четвер 15 вересня відбулося комуністичне віче в Медисон Сквер Ґарден у Н юЙорку, на якому явилося менше ніж звичайно людей. До них промовляли підсудні в протикомуністичнім процесі, а саме Юджін Денніс і Бенджамин Дейвис. Вони остерігали публику перед можливістю розвязання Комуністичної партії і започаткування підземної комуністичної акції.

На нюйорськім суді проти голов комуністичного Політбюра в Америці покінчено переслухання найбільш зручного в крутійстві у відповідях як свідка, Карла Вінтера, а приступлено до читання писаного свідоцтва голови партії, Вилйема З. Фостера, який не явився в суді зогляду на своє здоровя. При питаннях прокуратора виявилося, що книжки, яких уживано в підпольних комуністичних школах містили зазиви до насильного скинення уряду.

У місцевості Вайт Плейнс, в повіті Вестчестер, стейту Ню Йорк, прокуратор приступив до підготови Великої Судейської Лави для провірки затій червоносотенців підчас зібрання в Пікскіл з 4 вересня. Судейська лава має зібатися в жовтні.

У сенатській правничій комісії у Вашинґтоні переслухувано колишнього агента Федерального Бюра Інвестиґацій, Ларі Е. Кірлі в справі комуністичних діянь в Злучених Державах. Кірлі виявив, що департамент стейту заборонив підчас війни приловлювати совєтських шпигів. Він назвав по імені Артура Адамса як голову совєтської шайки шпигів, які мали викрадати атомові тайни. Він заявив, що підчас війни діяло в Америці кілька сотень совєтських шпигів. Між ними згадав Керлі нікого Андрія Шевченка, який діяв в 1942 р. Колишній ген. Крівіцький мав переповісти Кірлієві слова Сталіна про висилку 25,000 замаскованих аґентів до Америки.

НОВИЙ ЧЛЕН ВЕРХОВНОГО СУДУ.

Вашинґтон. — През. Труман назначив Шермана Мінтона членом Верховного Суду на місце недавно померчого судді Вілі Рутледжа. Мінтон був досі суддею при Сьомім Окружнім Апеляційнім Суді. Давніше він був сенатором зі стейту Індіяни і товаришував з сінатором Труманом, теперішнім президентом. Він підтримував засадничо політику Нового Розподілу президента Рузвелта, включаючи його проґраму переміни Верховного Суду. НаНадіються, що Мінтон прилучиться до „ліберального крила" Верховного Суду.

ТРАТЯТЬ НАДІЮ НА МИРНЕ НАЛАДНАННЯ СПОРУ В СТАЛЕВІЙ ІНДУСТРІЇ.

Між деякими підприємцями сталевої промисловості й юнією сталевих робітників прийшло до гострої виміни поглядів в справі програми при намічених переговорах. Предсідник Юнайтед Стейтс Стіл Корпорейшен, Бенджамин Ферлес, заявив, що він не піде на переговори, якщо президентська рада обстоюватиме, щоб тільки власники фабрик мали вплачувати гроші до пенсійного фонду. Предсідник юнії, Филип Морей, заявив, що Ферлес хоче викликати страйк на те, щоб послабити силу робітництва і щойно потім диктувати свою волю.

Джан Л. Луїс, голова майнерської юнії, робить такі потягнення, які вказують, що вуглекопи вже покинули працю в шахтах. У місцевості Вайт Солфур Спрінґс, у стейті Вест Вирджінія, відбулася краєва конференція в справі платні вуглекопів, на якій Луїс видвигнув домагання сьомигодинного дня праці без зменшення денної платні.

ДРУКАРСЬКА МАШИНА ДЛЯ ФОТОГРАФІЙ.

Кембридж, Масс. Фундація Графічного Мистецтва перевела показ нової друкарської машини, яка складає фотографії так, як букви. Вона є величини столової машинки до писання. Якщо її удосконалять, тоді кошти друкування впадуть на половину. Досі найважніший крок уперед в друкарській штуці після Ґутенберґа зробив Merґенталер винаходом линотипу. Найновішу машину підготовили два Французи, а саме Рене А. Іґонне і Луїс Мойру, а видосконалює її д-р Ванневар Буш з Карнеґі Інституту у Вашинґтоні.

СТУДІЇ НАД МУМІЄЮ.

Перед тижнем привезла на конґрес Американістів у Ню Ню Йорку д-р Ребека Каріон, директора Перувіянського Музею, мумію жреця з-перед 3,000 років.

СЕНАТ УХВАЛИВ БИЛ ПРО ЧУЖИННУ ТОРҐІВЛЮ

Вашинґтон, 15 вересня. — Сенат, 62 голосами проти 19, ухвалив законопроєкт про ·іднову торговельних договорів з закордоном до 12 червня 1951. Законопроєкт ухвалила вже давніше палата репрезентантів. На підставі закону з 1934 р., президент мав право перевірювати митні тарифи без попередньої згоди конгресу що два роки. За попереднього конґресу республиканська більшість основно змінила цей закон, відбираючи важливі права президентові. Новий законопроєкт привертає силу давнього закону. — Французький міністер торґівлі Моріс Печ, який перебуває у Вашинґтоні з нагоди різних міжнародних конференцій, виявив, що Франція поробила з свого боку різні концесії в справі товарообміну зі Злученими Державами, щоб бути готовою на віднову торговельного договору.

ТРИ ЗАХІДНІ МІНІСТРИ ЖАДАЮТЬ ВІД РОСІЇ ВИЯВУ ЇЇ НАМІРІВ У СПРАВІ АВСТРІЇ

Вашинґтон. — Три міністри Західних Аліянтів візвали Совети, щоб вони виявили свої наміри відносно Австрії, а саме, чи Росія відновить переговори в справі миру з Австрією. Американський, британський і французький міністри виявили, що вони вже ґотові з плянами дальшої „холодної війни", одначе вони теж готові на дальші розмови міністрів Чотирьох Потуг. Стратеґія Західних міністрів має мабуть на меті дати югославському диктаторові Тітові час виявити вповні своє невдоволення на Сталіна, одначе не тільки часу, щоб на Балкані прийшло до военних потягнень.

ЗАКІНЧЕННЯ ВИЩИХ ОСВІТНІХ КУРСІВ У ВИНИПЕГУ Й ТОРОНТІ

У приявності гостей, батьків і родичів, професорського збору й курсантів відбулося 25 серпня закінчення 10 ВОК у Винипегу в великій залі „Юнайтед Каледж". Після відспівання „О, Канадо!" й молитви, що її провів о. д-р В. Кушнір, промовив до зібраних інж. В. Коссар і почалося вручення дипломів, свідоцтв і посвідок за відбуті курси. На закінчення церемонії промовила директорка ВОК, пані Т. Кошиць і о. д-р Кушнір. Відспіванням національних гимнів закінчено офіційну частину, а після неї відбулася товариська вечірка.

Подібне закінчення ВОК відбулося 26 серпня в Торонті.

В загальному цьогорічні курси в Винипегу й Торонті пройшли з великим успіхом. Коло 100 курсантів покінчили цю літню школу українознавства, збільшивши кадри молодих, свідомих українців у Канаді й Америці.

У пятницю відбувся великий концерт ВОК у Торонті у залі „Мосі Галл", що був під кожним оглядом успішний. Хором проводив проф. Нестор Городовенко. У суботу такий самий концерт ВОК. був у Винипегу в залі театру „Плейгавс". Він був знаменито виконаний. Заля була заповнена. Проводив хором проф. Лев Сорочинський. — („Новий Шлях").

ВАНДЕНБЕРҐ ПРИГАДУЄ ЕВРОПІ НА ОБМЕЖЕНІСТЬ ПЛЯНУ МАРШАЛА

У постачанні допомоги европейським державам на підставі Пляну Маршала є певні границі, поза які Америка не може йти, щоб не ушкодити свої природні багатства — сказав сен. Артур Г. Ванденберґ, провідний член сенатської комісії закордонних відносин. Цю пригадку висловив сенатор на обіді Краєвого Пресового Клубу, виданого в честь 50 европейських журналістів, які тепер обіздять стейти.

СОВЄТ. САТЕЛІТІВ НЕ ПРИЙМАЮТЬ ДО О.Н.

Лейк Соксес, Н. Й., 16. вересня. — Рада Безпеки Об'єднаних Націй, що вже від тижня занімається справою нових подань в члени цеї організації, відкинула вчора подання совєтських сателітів: Альбанії, Болгарії, Мадярщини, Румунії і Монголії. За всіми голосували тільки два совєтські представники, від Совєтського Союзу і під-совєтської України. Всі інші члени Ради Безпеки здержались від голосування. Пізніше відкинено теж совєтський компроміс, щоби ці країни прийняти разом з піддержуваними західними союзниками Італією, Фінляндією, Портуґалією, Цейлоном, Йорданом, Австрією, Непалем та Ірляндією, проти яких Совєти вже кілька разів надуживали свого великодержавного права спротиву.

ТІЛЬКИ МАСОВА ДОПОМОГА ГРОМАДЯНСТВА ПЕРЕМОЖЕ КРІЗУ В ПЕРЕСЕЛЕНЧІЙ АКЦІЇ

Филаделфія, 16 вересня. ЗУАДКомітет стверджує, що тільки масова допомога всього американсько-українського громадянства ще допомогла б вийти з тої кризи в яку вступила переселенча акція в теперішній своїй рішальній стадії. Як відомо, реєстрація і квота на виїзд до Злучених Держав европейських скитальців на підставі минулорічного закону вже вичерпуються. ЗУАДКомітет, проте, має формальні можливості пересилити до цеї країни ще кілька тисяч українських скитальців, але тільки тоді, якщо наші громади, парафії, церковні і народні доми та всі наші організації допоможуть цих людей примістити і ними заопікуватися та зложать відповідні фонди на кошта їх транспорту. Не зважаючи на всі заклики і алярми Комітету дотеперішні зголошення не дають багато надій на те, щоби цю одноразову можливість та спарвді історичну нагоду можна було вповні використати. Деякі громади, насором усім, в останній хвилині відмовляються від участи в цій акції, від якої залежить дослівно вільне життя або невольнича загибіль тисячів наших братів і сестер. Вправді, деякі громади, як Ню Йорк, Бостон, Шикаґо, Дітройт, Филаделфія та цілий ряд інших, хоча вже досі прийняли сотки нових іміґрантів, роблять всі можливі тільки заходи, щоби прийняти ще інших, але це проблеми не розв'яже, якщо за цю саму справу не візьмуться всі громади та маса поодиноких громадян. Деякі конкретні заходи в цій справі робиться вже в Нюарку, в Джерзі Сити та в інших місцевостях. Натомість прикрий випадок трапився в Ансонії, Конн., де відповідальні місцеві українські громадяни відмовилися прийняти нових іміґрантів. Як виходить з повідомлень місцевої американської преси, ці нещасні були залишені цілком на призволяще в цілком чужому для них місті й ними заопікувалася поліція та міські власті, що рано зі свого боку телефоном покликали місцевого пароха та його сотрудника, які не заопікувалися новоприбулими, хоча про їх приїзд були своєчасно повідомлені. ЗУАДКомітет знову звертається з гарячим закликом до всіх громад, парафій і поодиноких громадян, щоби вони в цій рішальній стадії переселенчої акції натужили всі свої сили для її успішного завершення, вважаючи це своїм людським і християнським обов'язком,

УКРАЇНЦІ В НОВІЙ ЗЕЛЯНДІЇ.

Згідно з повідомленням паризького „Українця - Часу", з першим транспортом скитальців на постійне поселення до Нової Зеляндії виїхала теж група українців, в кількості 70 осіб. Подорож тривала 37 діб. 27. липня транспорт прибув до Велінґтону і переселенців хвилево задержано в таборі, де вони вивчають мову та пізнають звичаї. Місцеве населення ставиться до них дуже добре. Українці вже приготовляють концертовий виступ.

НЕ ЗНАВ, ЩО ПРИЇХАВ ДО ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ.

„Нюарк Івнінґ Повст" повідомив з Водербері, Конн., що між групою українських нових іміґрантів, які туди прибули зі скитальщини з Европи, там був Степан Лаба зі своєю жінкою Ольгою та двома дітьми, і всі вони цілком не здавали собі справи та не знали, що вони вже в Америці. Це сказала їм аж місцева поліція, що знайшла їх безпритульних на залізничій станції.

КОНЦЕРТ ТЕОДОРА ТЕРЕНА В НЮ ЙОРКУ

Ню Йорк. — У неділю 2 жовтня в год. 6:30 ввечір у Вашинґтон Ирвинґ Авдиторіюм відбудеться перший концерт пісень і арій оперового співака Теодора Терена. Це недавно прибувший барітон українських і европейських опер.

ВНУК БІСМАРКА ЗГИНУВ В АВТОМОБІЛЕВІЙ КАТАСТРОФІ.

Гамбурґ, 16 вересня.— Ґраф Ґоттфрід фон Бісмарк, внук німецького „залізного канцлера" згинув вчора в автомобілевій катастрофі. Разом з ним згинула теж його жінка.

ПРИПИНЯТЬ ВИПЛАТУ ВІДШКОДОВАНЬ СОВЄТАМ

Лондон, 16 вересня. — Дипломатичні представники Злучених Держав, Британії і Франції рішили неформально припинити дальше постачання фабрик і фабричного устаткування зі Західної Німеччини до Совєтів в характері воєнного відшкодовання. Зразу вважалося, що ця справа буде обговорювана на нараді трьох міністрів закордонних справ у Вашинґтоні, але опісля це виявилося зайвим; бо між урядами трьох країн існує під цим оглядом повна однозгідність. Відповідні рішення в цій справі винесли дипломатичні представники в Лондоні. Згідно з Потсдамським договором, Совєтський Союз мав одержати зі Західної Німеччини 10% воєнних відшкодовань, частину з яких мав передати Польщі. Дальших 15% Совєти мали одержати в порядку виміни відповідних дібр зі східних зон Німеччини. Згідно зі західними обчисленнями, договірних 10% Совєти вже одержали, а до дальших 15% вони не можуть мати жадних претенсій, бо вони не виконали обіцяного постачання. В міжчасі прийшло до східно-західної господарської блокади, західні союзники недавно з парадою викинули зі західних зон совєтську репараційну комісію і на цьому мало б закінчитися.

АДЕНАУЕР ПОТВЕРДЖЕНИЙ КАНЦЛЕРОМ НІМЕЧЧИНИ.

Бонн, Німеччина, 16 вересня. — Німецький парлямент (Бундестаґ) вчора більшістю тільки одного голосу потвердив іменування д-ра Конрада Аденауера, лідера переможної, у виборах християнсько - демократичної партії, канцлером новоствореної західно - німецької федеративної республіки. Пост канцлера там рівнозначний з премієрством. В користь Аденауера голосувало 202 послів Бундестаґу, на всіх 402. Проти кандидатури голосувало 142 послів, 44 здержались а один голос уневажнено. Рішено, що Бундестаґ збереться в наступний вівторок і тоді Аденауер повинен предложити до затвердження склад свого уряду та виголосити своє політичне експозе. Після того будуть переведені дебати та голосування в справі заяви довіря новому урядові.

ПРЕЗ. ТРУМАН І СЕКР. АЧЕСОН ВІТАЮТЬ ПРЕЗИДЕНТА НІМЕЧЧИНИ.

Бонн, 16 вересня. — Президент Труман і державний секретар Ачесон переслали телеграфічно свої побажання новововибраному першому президентові західно-німецької федеративної республіки, д-рові Теодорові Гойсові. В телеграмі Ачесона сказано: „Президент Злучених Держав пересилає Вам свої вітання в Вашим вибором на президента Німецької Федеративної Республіки та свої найкращі побажання успіху в уряді. Я сам пересилаю Вам ґратуляції та бажаю Вам всего найкращого в перебранні цего відповідального уряду". Президент Гойс негайно відповів телеграмою, дякуючи президентові Труманові та секретарові Ачесонові за побажання. Як повідомляють з бюра президента Гойса, досі, крім цеї телеграми, він не одержав ще жадних привітів від голов інших держав.

ЩЕ ОДНА БОЛЬШЕВИЦЬКА КОМЕДІЯ В МАДЯРЩИНІ.

Беоґрад, Югославія, 16 вересня. — В столиці Мадярщини, Будапешті, сьогодні починається судовий процес проти визначного мадярського большевика, недавнього ще міністра закордонних справ в теперішньому комуністичному уряді, Ляшла Райка, обвинуваченого в „зраді" та „змові" зі збунтованим проти Москви маршалом Тітом. Ціллю тої „змови", згідно з актом обвинувачення, мало бути вбивство комуністичних провідників та повалення відданого Москві теперішнього уряду. У зв'язку з цим югославський уряд проголосив вчора свою довгу заяву, стверджуючи, що цей цілий процес є нічим іншим тільки черговою судовою комедією, влаштованою Москвою та її сателітами з метою повалення непослушного їй тепер уряду Югославії. В заяві наводиться багато всіляких фактів, що видвигають на світло денне чимало брудів керованого Кремлем міжнародного большевизму.

СИН ПРОВІДНИКА НІМЕЦЬКИХ БОЛЬШЕВИКІВ ВТІК ДО БРИТАНЦІВ.

Берлін, 16 вересня. — Британські окупаційні власті вчора повідомили, що Йозеф Райман, 22-літний син відомого лідера німецьких комуністів, Макса Раймана, втік зі совєтської зони до британців в Берліні й опісля літаком його перевезено в британську зону. Молодий Райман заявив, що його тільки минулого року звільнили зі совєтського полону й опісля негайно змоболізували до створеної Совєтами „народної поліції" та знову заставляли переходити військовий вишкіл. Він здезертирував, бо хоче „жити як людина". При цьому стверджуєтся, що тепер до британців втікає кожного місяця приблизно 100 поліцаїв зі совєтської зони.

СОВЄТСЬКИЙ ОФІЦЕР ВТІК ДО ТУРЕЧЧИНИ.

Істамбул, Туреччина, 16 вересня. — Один лейтенант совєтської авіяції приземнився вчора на своїм вишкільнім літаку на турецькому аеродромі та звернувся до турецьких властей, прохаючи захисту, як політичний втікач. Подробиць цеї втечі та рішення турецького уряду не подано до відома.

ЯПОНСЬКИЙ СКЕПТИЦИЗМ ЩОДО МОЖЛИВОСТЕЙ МИРОВОГО ДОГОВОРУ.

Токіо, 16 вересня. Японські і міжнародні дипломатичні кола з інтересом довідалися про наради і порозуміння між секретарем стейту Ачесоном та британським міністром закордонних справ Бевином щодо приспішення заходів для заключення мирового договору з Японією. Проте, в японському міністерстві закордонних справ виявили великий скептицизм щодо таких можливостей, беручи до уваги міжнародні труднощі.

SVOBODA
UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N.J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$7.00	One year	$7.00
На пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
В Джерзі Сіті і Закордоном:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$ 5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$ 2.75
Число з понеділка (англійською Частиною):		Monday's issue (the Ukrainian Weekly, English language supplement):	
На рік	$2.50	One year	$2.50
На пів року	$1.50	Six months	$1.50

Кожна зміна адреси коштує 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346. JERSEY CITY 3, N. J.

ВИГОВОРИЛИСЬ І ЗБЛИЖИЛИСЬ

Чорні хмари, що насували на Вашингтон, як наближались наради економічних представників Великої Британії, Канади та Злучених Держав, розвіялись, як тільки ці представники засіли до стола і склали свої заяви. Вже те одно є не абияким успіхом. Цей успіх стане більшим, як зважиться, що учасники нарад намагались сказати один одному гірку правду в очі, нічо не закриваючи, та що проте наради закінчились для усіх задовільно бодай з цього боку, що всі знають, на чому тепер стоять. Велика Британія знає, якого попертя може надіятись від Злучених Держав у долярах і торговельних уступках. Знає, що їй таки прийдеться здевалювати свою валюту, хоч це є для неї найприкрішим ударом, тяжчим навіть від цього, що треба буде ще більше працювати і відмовляти собі навіть тих харчів, що й без цього скупі.

Вашингтонські економічні наради мали загальний характер. Спільні комісії будуть ще довго розробляти подробиці. Але вже тепер можна знати, що чекає Америку. До 1952 року Злучені Держави будуть давати Англії та західним демократіям в Европі допомогу даром, до чого вже зобовязались, а по цім році треба буде давати їм кредити. Америка буде мусіти одночасно спроваджувати більше товарів з тих країн. Тільки таким способом може згодом піднятись навіть така донедавна багата Англія, що була століттями світовим банкирем. Коли так є з Англією, то що тоді говорити про інші країни!

Злучені Держави не відмовлялись у засаді від допомоги і по 1952 році. Вони тільки поставили вимоги, які повинні сповнити ті держави, що хотіли б на таку допомогу далі рефлектувати. Ці вимоги мали би бути гарантією, що американські кредити не пропадуть. Навіть ратування Англії з теперішньої валютової кризи має виглядати так, що 90% праці й посвяти мусить перебрати на себе сам англійський нарід.

Сучасна британійська влада, що є в соціялістичних руках переконалась у Вашингтоні, що американська допомога Англії не залежна від цього, чи в Англії є консервативний уряд чи соціялістичний. Бо коли б було інакше, то економічні наради в справі валютової кризи в Англії були б взагалі не відбулись. Уже те, що ці наради вважаються в Англії конструктивними, може скріпити навіть виборчі шанси Партії Праці й вона готова знову перемогти в наближаючихся британійських виборах. Дехто ще завважує, що британійський соціялістичний уряд не повинен журитись відношенням адміністрації Трумана до нього, бо соціяльна програма цеї адміністрації — „Ню Діл" чи „Фер Діл" — має багато спільного з його соціяльною програмою. Оці всі речі треба було вияснити і це зроблено.

Вкінці треба звернути увагу ще на одну обставину, яка дуже характеристична для розуміння теперішних американсько-британійських взаємин. Свого часу консервативний Чорчил говорив в Америці про потребу тісного обєднання Злучених Держав і Англії, а в дальшу чергу й цілого англійсько-мовного світу. Тепер, як прибули до Америки британійські соціялісти, що є при владі, теж піднялися подібні голоси про обєднання Злучених Держав, Канади та Англії. Вони заповідали, що вже в недалекій будуччині прийде до валютового обєднання тих країн. Як глядіти на вашингтонські економічні наради ще й з цього боку, то таки треба признати, що Злучені Держави звязуються з Англією та Канадою щораз сильніше і реальніше.

ЗАМІТНА БУДОВА

Пляни сфінансування побудови міжконтинентального руропроводу для постачання нафти чи природного газу з Едмонтону, в західній Канаді, до Сопіріор, у стейті Висканзин у Злучених Державах, це справді сміливий помисл. Руропровід має коштувати $90,444,000 і буде проведений на просторі 1,150 миль. З хвилиною, як задум буде здійснений, не є виключене, що навіть східні стейти американської Унії, положені над Атлантійським океаном, зможуть діставати земний олій, а теж і природний газ з околиць, положених над Тихим океаном.

Підготову до того зроблено вже давно в Стейтах. Ось перед трьома тижнями посадник міста Ню Йорку відкрив затичку руропроводу і з нього пішов газ з околиці Бомонт, у стейті Тексас, тобто з віддалі приблизно 1,500 миль. Є це природний світляний газ до отоплювання мешкань та до вжитку в кухонних печах чи в різних підприємствах. Його випомповують з землі на такий лад, як видобувають нафту і він є двічі сильніший ніж світляний газ, який виробляють штучно з камяного вугілля. Під теперішню пору його вживають 38,000 родин на нюйорськім передмістю Ричмонд, положенім на острові Стейтен Айленд. До цього острова допроваджують газ рурами попід морську протоку в Бейвей, на березі стейту Ню Джерзі. У жовтні 1950 р. газові руропроводи будуть продовжені до інших дільниць міста Ню Йорку, дальше до стейтів Ню Джерзі й Пенсилвенії, а опісля до стейтів Нової Англії, тобто на схід від Ню Йорку аж до міста Бостону.

Оце мало розголошене діло американських інженерів має свою історію. Підчас другої світової війни Америка постачала земний олій своїм европейським союзникам тенковими кораблями. Одначе німецькі субмарини затоплювали їх на морі в більшій кількості ніж можна було виробити нових первозових тенків. Тоді при допомозі уряду побудовано на швидку руку великий руропровід для постачання нафти з Тексас аж до місцевості Линден, недалеко Ню Йорку, в стейті Ню Джерзі, коштом 150,000,000 долярів. Це був отой славний руропровід, що його назвали „Биг Інч" — „Великий Цаль". Рура має в промірі 24 цалів. Крім нього покладено другий руропровід, „Литл Інч" — „Малий Цаль", рура якого має в промірі 20 цалів. Побудовано їх у серпні 1943 р. і ними можна було постачати до східних пристаней 300,000 барилок нафти й газоліни денно. Щойно, як східні стейти мали запевнене постачання газоліни, можна було звернути повну енергію на перевіз земного олію до Европи великими кораблями й захистити їх военними конвоями.

Коли війна покінчилася в 1945 р. ці руропроводи продано приватним підприємцям на довіз природного газу з Південного Заходу, тобто зі стейтів, які лежать на половині трансконтинентальної віддалі між обома океанами.

Під теперішню пору перед у постачанні газу веде Тексас Істерн Трансмішен Корпорейшен. Це підприємство має в своїм посіданню 28 піль, порозкиданих в околиці Мексиканського Заливу, у Тексасі й Луїзіяні. Осередком збирання природного газу є містечко Шрупорт, у стейті Луїзіяна. Звідти його проводять до Литл Рак у стейті Аркенсо. В цій місцевості є головна машинерія для очищування газу і його трансмісії на Схід. Там побудовано апарати, які втискають газ з силою 750 фунтів. Колесо, яке сповняє цю роботу, виконує 3,600 оборотів на мінуту — а воно є величини біциклового колеса. До пускання в рух згущаючого апарату треба було побудувати 16 центрифугальних електричних стацій, які могли б постачати електрику для цілого міста.

При допомозі таких уладжень природний газ в руропроводах жене на довгих просторах зі швидкістю 15 миль на годину. Цієї роботи пильнують знавці й звичайні робітники день і ніч. Коли вже газ прийде до промислових околиць в Огайо, Пенсилвенії, а тепер і до Ню Йорку, треба зміняти виряд і персонал.

Щоб постачити газ до хмародерів і інших високоположених місць, на це треба складних машин. Саме над такими приладами передумують тепер практичні інженери. Коли природним газом можна буде заспокоїти потреби промислового Сходу Америки, тоді вугілля й нафту можна буде використати для інших цілей. Тепер уже не йдеться про фінансовий бік, а тільки про матеріял, без огляду на кошти.

ЗА ПІЕМОНТ ДУХА

Коли, понад сто літ тому, італійська провінція Піемонт взяла на себе обов'язок духового осередку й організатора італійських земель в соборну італійську державу, роля згаданої провінції була порівняно легка. Бо, які б великі й не були провінційно-психологічні, династичні, чи зовнішні перешкоди, піемондці стояли на твердому грунті рідної землі. Звідти вони легко могли контактуватися з представниками інших італійських земель і ширити на тих землях свої ідеї. Головна трудність спочивала в питанні, коли італійські люди з усіх кінців Італії зрозуміють символізовану ліктороською в'язкою прутів силу єдности — і дадуть себе об'єднати в одну, італійську державу.

В кількадесять літ пізніше з питанням піемонтизму ми стрічаємося в нашій власній історії. Після того, як валуєвське: „Не било, нет і бить не может" — призначило українство на загибіль, ролю українського Піемонту, в силу фактів, перебрала Галичина. Порівняно з італійськими предтечами, роля наших тодішніх культурно-освітніх і суспільно-політичних діячів була куди важча: й тут ішлося з одного боку, про дефензиву проти асиміляційних затій царського уряду, а з другого про офензиву з метою створення української держави. Вся дія мусіла проходити законспіровано: пропихання української книжки чи встановлення контакту з Придніпрянщиною натрапляли на перешкоди і збручанської перегороди і російської поліції і факту, що самі піемонтці жили в чужій (австрійській) державі. Єдиним щастям було те, що — не дивлячися на чужу державну зверхність — тогочасні діячі всетаки обома ногами стояли на грунті рідної землі й соки, що випливали з рідної почви, були їх духовим кормом.

В якому ж непомірно важчому положенні ми тепер опинились!

Після того, як усі наші етнографічні землі знайшлися під забором смертельного ворога українства, роля Піемонту припала на долю людей без землі". Яка в тому трагіка й яка „оливна гора" праці, жертв і страждань жде нас — з того, покищо, ми сами не здаємо собі справи. Навіть мітичний гігант Антей перемагав лише так довго, як стояв обома ногами на грунті рідної зімлі — а ми?...

Правда, більшість з нас опинилася в країнах істинно-демократичного устрою і правопорядку — але хіба все це може заступити атмосферу й соки рідної почви? Під охороною якої пригожої конституції людина й не жила б на чужині, брак соків рідної почви — швидше, чи пізніше — виснажить її національні енергії. Якими темпами, в таки...

(Продовження на стор. 3-тій)

СОВЕТИ І ЖИДИ

Советська пропаганда ширила довгі літа з успіхом багато неправди про відношення кремлівської диктатури до не-московських народів та їхніх культур. На цю вудку, що Кремль „розвязав національне питання" та що в Советах усі народи живуть „вільно й щасливо", далося тут зловити не тільки поважне число американців, але й чимало таких, що походять з народів, що їх Москва поневолила й поневолює. Та чи не найбільше було таки жидів в Америці, що повірили, що в Советах нема ніякого антисемітизму та що там жидам краще живеться ніж в інших країнах. Щойно останніми роками почалось деяке отверезіння і зачала появлятись правда теж і про відношення советської влади до жидів та жидівського питання в світі. Про те, як живеться жидам під комуністичними режимами, розіслала тепер до преси короткі вісті нюйорська „Антай-Діфеймейшен Ліг" п. н. „Терпіння жидів в країнах під советським пануванням". Дещо з цього отсе передаємо.

***

Недавні події в Болгарії, Мадярщині, Чехословаччині та Польщі звернули світову увагу на постійний натиск з боку Советського Союзу на сусідні країни не тільки в господарських та політичних справах, але і в ділянці культурній. Дослідженням наслідків такого натиску на культурне життя жидівського народу в Східній Европі зайнялися деякі жидівські організації в Америці. В лютім цього року Жидівський Робітничий Комітет видав докладний звіт під заголовком „Жиди за Залізною Заслоною", а Американський Жидівський Комітет в червневому числі свого видання „Закордонна Сцена" подає всебічний огляд жидівського життя в Східній Европі на сьогодня.

Придушення жидівського культурного життя в країнах-сателітах відбувалося на зразок Советського Союзу. Там, в Советськім Союзі, жидівська релігія зустріла звичайно таку саму опозицію як і всі інші релігії. Релігійна діяльність жидів, католиків, православних, протестантів зустрічала офіційний спротив. Релігійні школи заборонено. Мова „гибрю" заборонена, а „йідиш" хоч дозволено вживати, але і її не дуже терплять. Ейникейт — єдиний жидівський часопис в Советськім Союзі — перестав існувати в січні цього року.

Сіонізм визнано Советським Союзом незаконним, як „буржуазно-націоналістичний", що не може йти в парі з комуністичною доктриною та — понад усе — як агента британського імперіялістичного панування на Середнім Сході. Виїзд російських жидів до Палестини, як взагалі виїзд з Росії, суворо заборонено.

З часу війни, Польща, Чехословаччина, Мадярщина, Румунія та Болгарія — країни-сателіти — в тій чи іншій мірі слідували за прикладом Советського Союзу.

В Румунії зарештовано й відправлено до вязниці керівників двох сіоністичних організацій, що збирали фонди. Комуністи вірвалися та знищили канцелярії одинадцяти сіоністичних установ. Поліція не допустила сіоністів аби „відібрали" назад будинки.

В Польщі, комуністична партія осудила сіонізм як реакційний та закрила варшавський відділ.

В Чехословаччині арештовано трьох сіоністичних лідерів, без зазначення причин арешту.

В Мадярщині розвязано було в лютім цього року всі відділи більших сіоністичних організацій, а в березні вислано за межі країни десятьох сіоністів. Того самого місяця розвязалася „добровільно" Сіоністична Федерація. Десятьох провідників сіоністів віддано під суд, з них шість засуджено.

Найкращим прикладом того як поборюється жидівське культурне життя в країнах советського впливу можуть бути події в Румунії. Там пощастило жидам зберегти деякі свої організації протягом війни. Після війни комуністи організували свій власний „демократичний" комітет, а коли він не спромігся на вплив серед жидів, то взяли за інші способи.

В листопаді 1947 року д-р Вилйем Филдерман — голова Федерації Жидівських Громад та тридцять років голова Союзу Румунських Жидів — був змушений зрезигнувати з обидвох становищ. Пізніше його примусили йти на вигнання. Д-р Александер Шафран — головний румунський рабин — дістав наказ в грудні 1947 року за кілька годин залишити країну. На його місце головного рабина було призначено людину, яка зовсім не була рабином, але за те добрим комуністом.

В серпні 1948 року закрито було 60 жидівських народних та 23 вищих шкіл. Комуністи обіцяли відкрити світські школи з жидівською мовою навчання. Це сталося щойно в березні 1949 року, коли уряд відкрив три таких школи і приобіцяв відкрити ще одну — це на місце закритих 92!

В інших країнах під советським пануванням деталі утисків дещо різняться, але загальний комуністичний метод натиску той самий.

Крім офіційних утисків та контролі над жидівськими установами, анти-семитизм за Залізною Заслоною проявляється в старій формі — насильства юрби.

Чим більше скріплюється комунізм в країнах-сателітах, тим в гіршому положенню знаходиться жидівська релігія. Комунізм, як і всі інші тоталітарні ідеології, не може допустити до розцвіту ні одного з суперних вірувань, чи то жидівської віри, чи православної, чи католицької, чи протестантської. Так само не може дозволити, аби існували незалежні організації політичні, релігійні чи культурні.

К. ПЕТРУС

СОВЄТСЬКІ АРЕШТАНТИ

...ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОВДУРЕНИМ ЧЕРВОНОЮ ПРОПАГАНДОЮ.

116)

...Те, що ще вчора визнавали за революційне чи контрреволюційне, моральне чи неморальне, сьогодні страшно переплуталося в поняттях... Учора Пугачов був великим бунтівником і революціонером, а Суворов — п'яний Катеринський генерал, — його душителем і катом. А сьогодні Пугачова оголошують мало не ворогом народу, а Суворова — великим полководцем! Розвал родини, проституція, величезніші злочинства 1932-33 рр. — голод, знищення найліпшої, найтрудолюбнішої частини нашого селянства, винищення останніх решток нашої інтелігенції, зруйнування релігії, мільйони розстріляних і погинулих у концтаборах, — все це виправдується невинним словом — **діялектика...**

...Для досягнення всесвітньої большевицької революції всі засоби добрі і горе тому вікові і тим, що живуть у ньому, коли цілі диявольських діялектиків здійсняться! Хіба ви не читали в Апокаліпсі, в 13-ій главі, що „поклоняться йому всі, що живуть на землі, імен яких не написано в Книзі Життя, у Агнця, заколотого від створення світу?" А щоб це могло, вони вирішили наші християнські поняття про добро і зло заступити ось цією самою хитрою діялектикою... Ви можете собі уявити, який буде жах, коли весь світ поклониться цьому „звіреві". Тоді то і вчоловічиться Антихрист...

Нашу розмову урвав Адамчук, що підійшов до нас знову. Він записав нам 100%, сказав кілька теплих слів, пересипавши свою мову доброзичливою лайкою і повів лісорубів до місця збору всієї бригади.

Було вже по-зимовому темно. На небі засяяли яскраві сибірські зорі. 40-ступневий мороз знову почав обпалювати обличчя й руки. Охололі після роботи тіла почали швидко мерзнути. Під охороною трьох конвойців і трьох вівчарок бригада з 26 лісорубів глибоким снігом повільно попливла до санної дороги. А там ще 6 кілометрів тяжкого шляху до моторошних і холодних бараків, огороджених високим дощаним парканом, колючим дротом і наглядчими постами по кутках з яскравими прожекторами і сигнальними червоними вогнями... Потім напівголодна вечеря і тяжкий сон каторжника. А на ранок, о п'ятій годині, коли перевтомлений організм так просить ще спочинку, — знову вставання, і знову — те саме спочатку... І так для багатьох — довгі безпросвітні роки.

ЧИЧЕРІНСЬКЕ ПИТАННЯ

...„Чи ви були арештовані за советської влади? Якщо ні, то чому?"

Кажуть, що Чичерін, свого часу Наркомінсправ, страждаючи від цукрової хвороби, часто впадав у „антисоветську мелянхолію" і під її впливом вигадував різноманітні дотепи, подібні до згаданої вище фрази. Але це був не дотеп. Це була жахлива дійсність, в якій жили нещасні громадяни „щасливої" країни. І якщо ви не були арештовані, або хтось із ваших близьких та знайомих, то чому, коли майже кожен повинен був чекати, що його в будьякий час схоплять і посадять за грати.

Коли з 1917 до 1935 було репресовано 27 мільйонів чоловіка, а на початку війни ця цифра зросла ще на 5-6 мільйонів осіб, особливо за роки так званої „єжовщини" (1937-1938) — то дотеп Чичеріна стане не тільки зрозумілим, але й страшним. Щоби це зрозуміти, треба було бути советським громадянином, треба було б прожити в советському пеклі 25 років і перенести все те, що лиш можливо в Советському Союзі.

Чому за 25 років вас ані разу не судили, ви ніде не сиділи і вас нікуди не засилали? Якщо людина любила свою батьківщину, була віддана своїй родині та друзям, чесно виконувала працю на службі та дома, визнавала, що людина не тільки тварина, що може створити знаряддя праці, але й носій Духа, — такий громадянин обов'язково знайомився з ЧК-ГПУ-НКВД. Обов'язково. Неминуче. Але й за межами цих понять люди з партійним квитком або співробітники НКВД — не могли уникнути репресій, як це трапилося в роки партійних дискусій, опозицій та єжовського терору.

Колись Катерина II говорила, що краще виправдати дев'ятьох винних, ніж засудити одного невинного. Так казала одна з найжорстокіших російських цариць, самодержавна деспотка, розпусниця та чужинка, що сиділа на російському престолі. А як говорили большевицькі вожді? Вони говорили, що якщо з сотні арештованих знайдеться один контрреволюціонер і ворог советської влади, то мета оправдана. Це — слова тих, що збираються ущасливити людство найбільшими благодійствами.

І коли тепер, на еміграції, доводиться зустрічатися з советськими громадянами, які за 25 років ані разу не підлягали репресіям, мимохіть підозрюєш такого громадянина в темних та нечистих взаєминах із своєю совістю та НКВД.

А якщо ж ви все таки були арештовані, то де, як і за яких обставин?

(Дальше буде).

Боротьба за український театр

II.

Театр на службі національних справ.

Щоб уявити собі, в яких труднощах зроджувався український побутовий театр, треба пригадати, що це був час переслідування усього, що українське, час, коли царський уряд, руками своїх намісників на Україні — київських губернаторів, усякими „указами" спинював українське національне відродження, бо знищити його — зрозуміло — не міг. Наказ 1876 року припинив остаточно всі вистави українських театрів. Правда й указ треба було перехитрити і замість професійних театрів виставляли аматорські гуртки або відбувались вистави на добродійні цілі. По старій традиції творились а м а т о р с ь к і гуртки (тепер уже українські, а не мішані, як за часів Котляревського), а членами їх були такі визначні потім громадяни, як О. Русов, О. Левицький, Д. Багалій, Ф. Вовк, П. Чубинський і М. Лисенко.

У той час зоборон удалось, головно завдяки старанням Кропивницького, дістати дозвіл на український професійний театр і цей новозаснований театр відкрив свою діяльність 1881 р., виставою „Наталки Полтавки" в Кременчузі, а звідтам почав свій переможний похід по Україні. Українська громада прийняла театр ентузіястично. В час заборони українського друкованого слова, української науки і преси, заборони всякого прояву культурного життя, український театр став одиноким огнищем, біля якого могли збиратись українські с и л и, став одинокою маніфестацією українського слова. Українські вистави відбувались завжди у переповненій залі. Сам Кропивницький згадує, що у святковий день, коли йшла п'єса Островського (російська), зібрав лише 30 карб. (приявних кільканадцять глядачів) а в наступний будень старенька „Наталка Полтавка" притягнула стільки публики, що „стіни театру тріщали".

Коли 1882 р. театр Кропивницького приїхав до столиці — до Києва, де боротьба за українське н а ц і о нальне обличчя була дуже гостра, театральні діячі з Кропивницьким у проводі зрозуміли, що театрові в Україні призначено відограти громадсько - національну ролю, а не лише мистецьку. Це завдання надало театрові особливого змісту та особливого значення. І коли в пам'ятний день 10 січня 1882 р. Кропивницькому — завжди спокійному, досвідченому акторові довелось вийти на київську столичну сцену перед святкову, маніфестаційну українську п у б л и к у — він тремтів, як ніколи. Але так само збентежені були й інші актори і всі глядачі.

Що краще український театр виконував це своє громадське завдання, тим більше його переслідували. Цензура вимагала, щоб поруч українських ставити і російські п'єси, забороняла вистави на Правобережжі, а то й забороняла перекладні п'єси та п'єси не побутового репертуару. Та що більші утиски сипалися на голову діячам українського театру, тим завзятіше боронили вони своїх позицій, тим більше талановитих членів збиралось у їх гурті. Та не вистачало самого таланту. Треба було мати багато посвяти і любови, щоби в цей важкий час служити українському театральному мистецтву. Побіч Кропивницького, трійка братів Тобілевичів (Карпенко-Карий, Садовський, Саксаганський), українська Дузе — Марія Заньковецька і ціла плеяда інших імен говорить про любов театру в українському народі. Цю любов до театру заманифестував ще один визначний діяч тодішнього театру — драматург і режисер Михайло Старицький великим добродійним жестом, даруючи на потреби театру ввесь свій великий маєток.

Цю любов до театру маніфестували українські селяни, будуючи в читальнях „Просвіт" театральні залі, в яких і виставляли аматорські вистави. Правда, знову царська влада стала переслідувати ці самобутні сільські театри, замикаючи „Просвіти", але театрального руху в українському народі це не могло спинити. Народ полюбив театр, запрагнув його і в найгірших обставинах старався його мати. Навіть у воєнний період першої світової війни, аматорські театри подибуємо в таборах полонених.

Про цю любов до театру вказує і розвій театру в Галичині, де не було переслідувань уряду та де театр міг вільніше розвиватись. Початок нового театрального життя датується в Галичині революційним 1848 роком, коли на з'їзді вчених у Львові керівник аматорського театру в Коломиї, о. Озаркевич, відограв зі своїм гуртком „Наталку Полтавку". А в пістдесятих роках був у Львові вже постійний театр, який повстав за стараннями визначного громадського діяча і посла на сойм, Юліяна Лаврівського. І тут теж театр мав громадсько-національні завдання та був побудником н а ц і о н а л ь н о г о відродження.

Наш театр у Галичині користувався допомогою уряду (завдяки конституції, яку прийняла давня Австрія) і отримував допомогу від Краєвого Сойму. Російська о к у п а ц і я знищила культурне життя в Галичині та разом український театр, але він згодом знову почав існувати, бо народ, раз пізнавши театр і полюбивши його, не може без нього обійтись.

от

Кость Кисілевський.

НА ЧУЖИНІ

Недільний відпочинок. Так хочеться побути хоч трохи у природі, далеко від шуму й руху великого міста. Цим разом погоджуємось на ботанічний город у Проспект - Парку. Там особлива тиша серед квіток і дерев, що нагадують Рідний Край. Плакучі берези, верби, вишні, дуби, смереки, а між квітками барвінок і фіолетні осінки.

З особливою радістю збігаємо до підземки і за пів години ми вже на місці. Шукаємо найкращого закутка над ставком, розстелюємо покривала на зеленій траві, розкладаємо свої клуночки і припадаємо до свіжих листків від рідних та приятелів. А потім поринаємо в часописах і книжках та оглядаємо прислані нам світлини. То все наші скарби на чужині.

Здалеку доходить приглушений гул міського життя. Здається, десь понад ним видзвонюють недільні дзвони. Їх тони повнішають і виразнішають. Уже можна навіть розпізнати їх. „Цей — то немов радчанський, що дзвонив на „Богородицю", а той — то з личаківської Церкви". Срібний звук настирливо дразнить слух і побуджує творчі уяви.

— Десь там далеко на сході Рідний Край, дорогі особи, що залишились на поталу. Рідні села, дерев'яні церковці з цвинтарками та могилками, що зберігають стару нашу віру і любов до нашого релігійного обряду. На розі, немов башти, дзвіниці на чатах, чи не зближається тривога, градова туча, чи не вибухла пожежа, чи не „переставився раб Божий Василь на вічний упокій". Шкільний будинок із дзвінком на придашку, що кликав дітвору до рідної науки ціле століття. Читальня на майдані з великим написом „Народний Дім", де росла і кріпшала проста віра в невмирущість наших ідеалів. Кругом його білі ліп'янки з маленькими віконцями, у васильковим вінках, серед кукурудзяних і гарбузових грядок.

То було давно. Спіли гречки, сипались конопілі, сохли рядками поскладані чепурні полукіпки, хвилювали м'ясисті кисті проса. А вітер ніс від узлісся прохолоду та запах рідних дерев і свіжо паренованих скиб. Так! То було вже так давно. Було своє рідне гніздо в зільниках з купчаками, чорнобривцями, м'ятою, осінками. Була тут рідна школа із старим учителем, що вивчив три покоління щепити деревця і окрасив ними ціле село. Була тут своя кооператива з ледяним цукром від кашлю і запахом господарського шміру. Була своя читальня, в якій Грицько Дяків учив усю молодь українських співанок та показував цілому селу рідний театр. Був свій отець духовний, що святив щороку пасху, потім зілля, овочі і хати та вчив, як по-християнськи жити, щоб стати людиною морально й корисною для Рідного Краю. Був свій цвинтар під лісом за селом, у барвінку, тополях, з рідними дорогими могилами. Були теж недалеко міста з українськими дільницями й заулками, де міщанські та робітничі доми зберігали рідні старосвітські звичаї. У цих дільницях серед чужого населення кипіло українське життя, цвіла українська наука, жевріла ідея самостійности, росла і кріпшала ідея соборности, діяла непоборна молодь.

Але та нова земля заваджала різним чужим напасникам і наїзникам, що завзялись опанувати її та знищити в зароді. І одного пізнього вечора, як на рідних загонах жовтіла кукурудзянка й бульбиця, як вулиці сусідних міст конотіли пилом висохлих боліт, вкриваючи ним придорожні дерева й доми, — показалась на небі червона заграва і забурмотіли далекі стрільна. Люди принишкли з жаху й дивились у грозу, що йшла вже не перший раз на їх потом зрошений дорібок, на їх загони, села, міста. Стогін, плач і молитва добувались з уст. Жах порив зловіщим зубом старечі чола. Жінки ломили руки з розпачі. Ніхто не спав тієї ночі і чекав на тривожні вісті. Незабаром залунали всюди крики військових, с и г н а л и авт і різні накази. Остовпілі люди здогадувались, що треба щось робити, але що саме, не знали. Врешті вияснилось, що тут будуть копати стрілецькі рови, що треба всім виступати із хат. „Кому вони тут потрібні, як нема ще війська, хто дав наказ, хіба можна його зараз виконати?" — ішов гул юрби. Тоді запищав новий наказ: „Виступати, а то будемо стріляти! Хлопи до лопат, баби з дітьми і лахами до сусідніх сіл на заході!"

Пішов по нашій землі стогін, плач розбуджених дітей, брехіт роз'юджених с о б а к, крик напасників, скрип немащених возів з боклажками та лахами, рев корів, прив'язаних до возів, тупіт коней і наклинування озброєних візників. А здалеку гуділи р о з р и в а н і стрільна, татакали скорострілли і вибухали гранати.

Саме тоді почалось наше скитання. Дехто забув у своїй хаті важні документи, пам'ятки, гроші, але вернутись було неможливо. Неодин попадав у лабети озброєних і арешт, як тільки намагався забрати ще якусь забуту річ. Одубілі йшли ми на захід поруч рабинястих возів або з наплечниками, напханими найпотрібнішими речами. І більше вже не побачили своєї місцевини, своєї домівки. Серед злиднів, в осінні доші, серед зимових завірюх і духоти літа, серед гуку близьких гармат, свисту куль, розривів бомб, ми йшли безсонні, як тіні істот, що мають ще права до життя; в подертих чоботях, у знищених одягах, неголені, з розкуйовдженим волоссям, ми йшли, щоб не переживати десятий раз страшної грози, забувши про все, що залишилось за нами. А нашими слідами поступали, як страшні привиди: смерть, пожежа, війна. Часом вони випереджували нас і заскакували в бараках на постою, у сховищах, на роботі у фабриках, при станках і забирали десятки, а то й сотки зпоміж наших рідних і знайомих. І всюди назустріч нам сичав крик і погроза салдатів: „Виступай, а то стрілятиму!" І всі непрохані лізли до наших сховищ, чіплялись жінок, напастували дівчат, ставили безборонних під мур або стіну і допитували під грозою автоматів; топтали родинні зв'язки, релігійні наші святощі, гнали на послуги і найчорнішу найбруднішу роботу, нехтуючи віком, станом і професією нашою, ловили молодих до армії. І всім нам чіпляли нумерки до світлин, рук, рукавів, і всіх нас обсипали лайкою із найгіршого словника, а за працю годували безбарвною юшкою.

А потім шаліли бомбувальники, сиплячи на безборонних рої фосфорних і розривних бомб, часто в похідні колони транспортів, у баракові сховища і фабрики, де працювали сотні скитальців, розриваючи їх на куски. Румовища прикривали живцем невинні жертви, дими й пожежі супроводжали їх на вічний упокій.

І врешті прогула і втихла воєнна завірюха. Усміх примайливого життя повіяв з руїн. „Збирайтесь усі в таборах більших міст. Там дають білий хліб, м'ясні консерви, чеколяду. Українські комітети організують владу, школу, церкву" — ішов відрадісний гул. „Американці передають німецькі казарми на поселення" — ходили вістки.

І почалось нове життя по таборах, що хутко розростались до поважних осередків, немов давні наші громади. Всюди були меткі, роботящі одиниці, що організували самоуправу, церкву, школу, суд, театр, хор, а згодом політичні, суспільні й товариські установи. Чужинці ставились до цього життя різно. Одні помагали будувати його, другі руйнували збудоване. Часто вертались тривожні дні до таборів. Ненадійні й непрохані „гості" заходили та заїздили тут, немов до своєї загороди. Виганяли скитальців поза огорожу, обступали табор з усіх сторін, перевіряли документи, шукали чогось по кутках, а то й забирали й вивозили людей з собою. І тут не було спокійної ночі. І тут панував ще довго жах перед наїзниками, а кількасті дроти і вартові при виходах свідчили, що в таборах живуть напів-невільники. Довго ще не можна було спокійно віддаватись своїй праці, бо раз-у-раз кружляли тривожні вісті, ширені ворожою пропагандою. Та й життя в малих кімнатах, без відповідної обстанови, без грошей, часто на безробітті — не сприяло нормальній організації. Сплітки, очорнювання сусідів розривали її постійно, нищили довір'я до свого проводу. Недостатні харчі спричинювали хороби і к в о л і с т ь, а одноманітність житлових умов і побуту впливали шкідливо на нервову систему. Брак відповідного наряддя та харчів спонукав хитрунів до лихварства, що відбилось діймаючо на вартості заробітної платні. Чесна й солідна праця в установах була майже безплатна, бо за фунт товщу чи цукру треба було заплатити ціломісячним заробітком. Недотепні, невідповідні, а часто й ворожі службовики в керівній опікунчій установі спричинювали хаос, загострення у співжитті, а то й заворушення в громаді. Гроза репатріяції, гроза втрати горожанства використовувалась для постраху і різних інших цілей...

Отак то ми жили пять років. Бували й гарні, піднесені хвилі, що наповняли почуттям гордощів: національні і релігійні свята, мистецькі, господарські, наукові з'їзди, успіхи у вихованні та навчанні молодого покоління, відвідини й гостювання дорогих осіб... Але то були рідкі неділі серед тяжких, злиднених буднів.

Такі думки налітали роєм на стомлену новим життям душу. І хотілося кричати на весь світ: „Чому ви нас не розумієте? Чому ви нас оминаєте?"

А з кущів ліщини вибіг маленький зайчик на конюшину, попирхав у ній мордочкою, сів на задні лабки і дивився на нас довірливо, сумно і немов спочутливо... Затихли недільні дзвони.

Ню Йорк, 21 серпня 1949.

ЗА ПІЄМОНТ ДУХА

(Докінчення зі стор. 2-гої)

умовах, йде „еволюція" молодого покоління до чужого, про це не приходиться й говорити. А потім сюди доходять ще такі справи, як важка заробкова праця, брак лучби з рідними людьми, брак тих рідних установ, що давали б людині бодай „споршковані" соки рідної почви і розпорошеність людей вже не по одній країні, але по цілих континентах. Книжка „Син України" стала явою — в сотнях і тисячах випадків ми нині маємо діло зо справжніми українськими Робінсонами.

Коли брати в рахунок нову іміграцію — то все це б'є її обухом по голові. Жарт долі хотів, що цих людей роками держали в умовах, яких аж ніяк не можна назвати еміграцією. Бо що мали спільного з проблемою еміграції скитальні табори в Австрії й Німеччині?... Матеріяльні к л о п о т и (тонка зупа, тіснота приміщення, брак грошей, чи навіть страх перед „визволенням") не мають нічого спільного з проблематикою справжньої еміграції. Всі ці недостатки, „за морем", щезають, але зате щезає і те, що було в таборі: сконцентрована в „січ" громада, близькість громади до громади, звільнені до громадської праці енергії і всі ті установи, що піддержують громаду та творять нові цінності. Європейські табори були тільки **передіміграцією**. Ми такби мовити, сиділи змасовані на залізничій стації, чи в порті, де ми — як тіснувато нам і не було б — всетаки мали те, чого було треба, мали одні одних коло себе, а тому могли жити і творити.

Коли наш поїзд — а радше корабель — завіз нас на **справжню еміграцію**, ми, зрозуміло, розгубилися. І то подвійно розгубилися: раз, нас повезли в різні кінці світу, чи хочби тієї ж країни, а два — ми опинилися без тих усіх, чи лише зо слабкою відміною деяких тих установ, які ми мали вдома, чи на „передіміграції". Перед нами виринула проблематика справжньої еміграції — **піонірство**. Піонірство влаштування особистого життя і прожитку, піонірство поборювання перешкод невідомого нам терену, піонірство поборювання розпорошености наших людей і, врешті піонірство будови того всього, що ми мали там, в Европі. А що життя піонірів н е о д мінно сповнене невигод і небезпек, ми дістали ще, в добавок, клопоти з поборюванням впливів чужої почви й відчуження від соків рідної.

(Кінець буде).

ГРИГОРІЙ КИТАСТИЙ, Мистецький Керівник Української Капелі Бандуристів ім. Тараса Шевченка, яка зараз виїде з концертами по містах Америки й Канади.

Перед „Святом Перемоги" в Ню Йорку

Завтра, в неділю 18-го вересня, відбудеться в Ню Йорку, в залі Вашингтон Ірвінг Гай Скул при 16-тій вулиці, „Свято Перемоги". Його влаштовує Організаційний Комітет б. Вояків Українських Армій та у відзначення 30-тої річниці здобуття столиці України, Києва, Українським Військом.

Свято заслуговує на окрему увагу, як своєю програмою, так і його організаторами. Організаційний Комітет б. Вояків Українських Армій це нова інституція на нашому терені, що може бути майже символом сучасних українських потреб. В Злучених Державах існувала та в різних часах різно розгортала свою активність Стрілецька Громада, що її створили учасники Українських Визвольних Змагань з першої світової війни. В останньому до цеї країни знову прибула чимала кількість тих, що зі зброєю в руках здобували Україні волю та право на самостійне життя в різних часах і в різних боєвих частинах: в У. Г. Армії, в Українських Січових Стрільцях, в Армії Української Народної Республики, в різних інших регулярних і повстанських українських військових частинах, аж до Української Повстанчої Армії включно. І тоді виринула думка, щоби все це вояцтво об'єднати в одній комбатантській організації. У висліді та в порозумінні з існуючою тут вже Стрілецькою Громадою і повстав Організаційний Комітет, що влаштовує завтра „Свято Перемоги".

Воно, як згадано, влаштовується в 30-ту річницю здобуття Києва об'єднаними українськими арміями. Власне це об'єднання було у великій мірі передумовою цеї історичної перемоги. Це об'єднання лягло в основу створення Організаційного Комітету, що влаштовує Свято і це об'єднання є без сумніву головною передумовою успіху дальших українських визвольних змагань. Ті, що в цих змаганнях кров свою проливали і завжди були готові голови свої зложити, розуміють найкраще потребу такого об'єднання.

Свою солідарність з нашими комбатантами та з їхніми ідеями повинен виявити ввесь загал нашого громадянства, теж своєю масовою участю в цьому вояцькому Святі. Початок імпрези в год. 6:30 ввечорі. В програмі є сольові та хорові точки і виступи бесідників.

Тридцять років тому українське вояцтво своєю кров'ю та своїми трупами промощувало собі шлях до столиці України, здобуваючи світлу перемогу Сьогодні, далеко від знову поневоленого Золотоверхого, ми згадуватимемо ту річницю з непохитною вірою, що прийде час і дзвони загнаблених ворогом столичних святинь знову сповістять народові країни годину визволення та що синьо-жовтий прапор знову замайорить над Україною та її столичним городом — Києвом.

ГОРДІСТЬ БАТЬКІВ І НАДІЯ ГРОМАДИ.—На фотографії п-ні Марія Пастушек з Честер, Па., зі сином Андрієм Ігором та внуками Мартином і Михайлом, вже 3-тім. П-ні Пастушек є матір'ю 6 синів і 11 внуків.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА.

Парохіяльна школа.

Досить великий наплив нової іміграції до Филаделфії поставив українське громадянство перед поважну проблему: що робити з шкільними дітьми, куди їх посилати, до якої школи? Української школи тут, очевидно немає і, здається, не може бути. Посилати дітей відразу до американської школи важкувато, бо діти нової іміграції не знають англійської мови і з другого боку в тих школах наші діти не мають змоги вчитися рідної мови. А це є дуже важна справа, щоб діти не відривалися від українства і не забували рідної мови. Учительська Громада в Филаделфії пробувала всяких засобів, щоб зорганізувати українську або бодай півукраїнську школу, де бодай кілька предметів вчили б по-українськи, як напр. української мови, географії та історії України. Але брак приміщення, і матеріяльні труднощі та деяка незацікавленість українських батьків цею справою зовсім зв'язала руки Учительській Громаді, яка вирішила тимчасом організувати бодай вечірні курси українознавства для шкільних дітей.

У великій пригоді стала українським дітям школа СС. Василіянок, але це таки не розв'язало вповні шкільної проблеми, бо поза цією школою залишилося ще багато українських дітей.

На велику радість Учительської Громади, яка до деякої міри була відповідальна перед українським громадянством за шкільні справи, та на радість українських батьків, катедральна парохія у Филаделфії допомогла розв'язати цю проблему бодай частинно. Парох катедральної церкви, о. В. Середович, вирішив за згодою і дозволом Преосвященного Кир Константина відкрити зразу два перші річники народної школи, в якій навчання тут, в Америці, триває 8 років. Як буде відповідна кількість українських дітей до вищих кляс то, як довідуємося від о. Середовича, він готовий відкривати ступнево і інші річники, де українські діти могтимуть вчитися частинно і по-українськи. Парохіяльна школа в Америці; це загальновідоме явище. Вони в нічому не уступають публичним школам. В них та сама програма навчання, що в публичних, і ті самі права. Але ж тут діти мають змогу вчитися і української мови, чого немає в публичних школах. Оплата тут дуже маленька, всього 10 долярів річно, та ще там кілька центів місячно на шкільне приладдя для дітей. Значить, нема ніякої причини, щоб перешкоджала українським батькам посилати своїх дітей до цеї парохіяльної школи. Сама особа о. Пароха, відомого церковного й громадського діяча на Лемківщині, та добір учительських сил — одною з них є п-ні Годованець, що донедавна вела дитячий садочок — дають запоруку, що школа буде поставлена на високому рівні та запевнить нашим дітям добре навчання і виховання. Тепер слово за батьками, особливо тими, яких діти не можуть ходити до публичних американських шкіл. Добре було б, щоб до цеї школи ходили і діти давніших імігрантів, бо тут для них дуже добра нагода вчитися української мови. Дотепер до цеї школи вписалося кільканадцятеро дітей. Віримо, що незабаром це число подвоїться та потроїться.

Учительська Громада.

—о—

НЮ ЙОРК МІСТО.

„Дністер" побивається за власну домівку.

Найбільший відділ У. Н. Союзу в Америці, тов. „Дністер" у Ню Йорку, започаткувало ще минулого року кампанію за придбання власної домівки. Це тому, що півтора тисячки членів потребує місця не так на місячні зібрання, як на засідання уряду, різні інші наради і на принагідні сходини великої кількости людей, які потребують виміни думок. Теж не можливе вже призбирати вкладки від членів на місячних зборах, а треба дати їм спромогу вплачувати вкладки в постійних годинах кожного тижня. Це вже практикується тепер кожної середи, одначе, зогляду на недостачу постійного приміщення для товариства, не легко це переводити. Головні трудноші має секретар і скарбник, які мусять носитися з книжками й картками, яких кількість зростає зі зростом членів.

Це треба раз прилюдно зясувати головно таким членам, які мало коли являються на зібрання. Зрештою в тім має інтерес і ширше громадянство, коли зважити, що тов. „Дністер" є на ділі провідним товариством в великій українській громаді Ню Йорку.

Моя думка така, що члени Товариства повинні бути горді з того, що на них спадає така почесть. Одначе з почестю злучені теж і обовязки Першим обовязком є притримуватися постанов статута й являтися на місячних зібраннях. Хоч це не завжди вдається членам, одначе йдеться про це, щоб не легковажити цього обовязку. Як це виглядає, коли з півтори тисячи членів часом не прийде й 25 на зібрання? А самих урядників у товаристві є коло 30!

Хай теж не в гнів буде новим членам, що прибувають зі скитальщини. Дуже добре, що вони вступили до нашого Товариства, але ще було б ліпше, якби вони виказали своє заінтересування працею в Товаристві. Ми давні громадяни вже подекуди зневохочені й перетомлені, то хоч маємо „вимівку"; але яке виправдання мають нові члени, які навіть не зазнайомилися з ділами товариства?

Тепер настане осінь, треба відновити діяльність. Не тільки місцеву або американську, але для наших братів заморем. Таку працю ми виконували від початку і продовжуємо тепер. Нам треба свіжих сил, щоб осягнути наш ідеал. Треба теж втримати давній престіж. Зі здвоєними силами, тобто давніми й новими, нам не важко буде постаратися за власну домівку.

В. Хоміцький,
член екзекутиви.

ПОДЯКА.

Ми, нище підписані, оцею дорогою складаємо найщирішу подяку **Вп. Панству Миколі і Катерині Яремко**, 419 Іст 10. вул. в Ню Йорку, за моральну і матеріяльні поміч, якої ми всі підписані зазнали при нашому переселенні з Німеччини до ЗДА.

Шановні П-со Яремки, самі скитальці, які недавно прибули до ЗДА, щойно в місяці лютому 1948, і знаючи добре гірку долю скитальців, бо самі її зазнали і як тільки самі устаткувались, зараз подали помічну руку 10 родинам (сім вже прибуло, а три родині ще в дорозі) за посередництвом Укр.-Катол. Доп. Комітету, виставляючи особисто всім ашуранси з запевненням всіх примістити і піднайти для всіх працю.

По приїзді до Ню Йорку, кожну родину щиро-сердечно прийняли в свою тісну хату (а прибувало рівночасно по кілька родин), гостили щедро українським звичаєм, а відтак підшукували для кожної мешкання і працю та в додатку допомогли матеріяльно при початковому загосподарюванні. Це вияв правдивої християнської любови ближнього на ділах, який гідний до наслідування. Коли б ми мали більше таких зразкових і жертвенних громадян як Вп. Панство Яремки, тоді проблема переселення решти укр. скитальців вкоротці була би розвязана.

За всі добра і за жертвенність, які виявили для нас, хай Всевишній Господь винагородить їм стократно!

Ню Йорк, 15. вересня 1949.

Кікта Степан з родиною, Кондришин Семен, Кузик Василь з родиною, Кульпака Іван, Недогода Олекса з родиною, Слюсар Василь з родиною, Яловий Григор з родиною.

Спортові Вісті

ЛИСКАВКОВИЙ ФУТБОЛЬНИЙ ТУРНІР

УСК — ФРЕНЧ С. Ц. (ліга).

В неділю, дня 18. вересня ц. р. на грищі Triboro Stadium (New York City — 125th Street (East) — Randall's Island) відбудеться в рамах 10-річчя New World Club (New York) лискавковий турнір за чашу Східньої Фудбольної Ліги — в якому прийме участь теж команда Українського Спортового Клюбу, Ню Йорк.

Програма змагань:

Год.:	
11:00	Maccabi — Caribbeans
11:20	New World Club — Armenians
11:40	Warsaw — Milan Hoboken
12:00	Napoel — Columbia
12:20	Ukrainian — French
12:40	Freedom Club — Bronx I. S. C.
3:00	Повний футбольний матч New World Club—L. I. League

2 і 3-тя рунда та фінал турніру відбудеться перед годиною 3-тьою.

В програмі також змагання юніорів.

До грища доїздиться субвеєм до зупинки 125th St. and Lexington Ave. (New York City), звідкіль береться автобус, який безпосередньо доїздить до Triboro Stadium на Randall's Island.

Б. Прудиус.

ВІДБУДУТЬСЯ НАДЗВИЧАЙНІ ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ С.У.Б.

Лондонська „Українська Думка" з 4-го вересня, подає рішення Вищого суду, відділ Чансери, про обов'язок скликання надзвичайних загальних зборів Союзу Українців Британії на день 29-го жовтня ц. р. в Лондоні. Ціллю цих зборів ставиться ухвалення проєкту представленої резолюції та вибір управи. Рішення про переведення надзвичайних зборів винесено на підставі опінії правного дорадника Союзу, що поступування на попередніх двох загальних зборах треба вважати за неважні з огляду на технічні неправильності.

ТАРЗАН, ч. 2179. Боротьба в джунглях.

Саме тоді, як Джена й циркові артисти приглядалися безпомічно, Тікар боровся в обороні життя Джени.

Старший і хитріший лев відбив зручно наступ Тікара.

Вкінці одним могутнім ударом старший лев кинув Тікара на землю...

...і серед тріюмфального реву кинувся, щоб його добити.